

Uluslararası Adalet Divanı'nın İşgalci Güç Olarak İsrail'in Yükümlülüklerine İlişkin Kararı

18 Aralık 2024 tarihinde, **Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (UNGA), 79/232 sayılı Kararı** kabul ederek, **Uluslararası Adalet Divanı'ndan (ICJ) "İsrail'in İşgal Edilmiş Filistin Toprakları'nda (OPT) ve bu topraklarla ilgili olarak Birleşmiş Milletler, diğer uluslararası kuruluşlar ve üçüncü devletlerin varlığı ve faaliyetleriyle ilgili yükümlülükleri"** konusunda **danışman görüş** talep etti.

22 Ekim 2025 tarihinde, **ICJ danışman görüşünü yayınladı**, İsrail'in **işgalci güç** olarak yükümlülüklerini ve OPT'deki insani ve kalkınma faaliyetlerine katılan Birleşmiş Milletler, diğer uluslararası kuruluşlar ve üçüncü devletlere karşı sorumluluklarını düzenleyen hukuki çerçeveyi ele aldı.

Mahkeme, **ICJ Statüsü'nün 65. Maddesi** ve **BM Şartı'nın 96. Maddesi** uyarınca **yargı yetkisini teyit etti** ve Genel Kurul'un rehberlik talebinde bulunma yetkisine sahip olduğunu doğruladı. Talebin siyasi nitelikte olduğu veya *Güney Afrika - İsrail (Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin Uygulanması)* davasında mahkemede bekleyen konularla çakıştığı yönündeki **itirazları reddetti**. Talebi reddetmek için **"zorlayıcı bir neden" bulunmadığını** belirten mahkeme, sorunun **hukuki nitelikte** olduğunu ve tamamen danışma işlevi kapsamında olduğunu vurguladı.

Bu davada **ICJ'nin görevinin yorumlayıcı, araştırma değil** olduğunun altını çizmek çok önemlidir. Mahkeme, **İsrail'in fiili davranışlarını doğrulamak veya yargılamakla görevlendirilmemişti**, ancak **İsrail'in uluslararası hukuk uyarınca işgalci güç ve BM üyesi devlet olarak hukuki yükümlülüklerini** açıklığa kavuşturmakla yükümlüydü. Mahkeme, Gazze ve Batı Şeria'daki ihlalleri iddia eden çok sayıda BM ve medya raporundan haberdar olmasına rağmen, bu gerçekleri bağımsız olarak değerlendirmede veya karar vermedi. Burada sunulan İsrail'in eylemleri ve insani koşullarla ilgili bağlamsal bilgiler, **danışman görüşün kendisinden değil**, mahkemenin bulgularının önemini ve ciddiyetini aydınlatmaya yardımcı olan **kamuya açık ve iyi belgelenmiş kaynaklardan** alınmıştır.

İsrail İşgalci Güçtür

ICJ, İsrail'in, 2005 yılında sözde *"çekilme"* olmasına rağmen, **Gazze Şeridi ve İşgal Edilmiş Filistin Toprakları'nın** diğer kısımlarında **1907 Hague Yönetmelikleri'nin 42. Maddesi** ve **1949 Dördüncü Cenevre Sözleşmesi** anlamında **işgalci güç olmaya devam ettiğini** teyit etti. İsrail, o dönemde Gazze'deki kalıcı askeri varlığını ve yerleşimlerini geri çekmiş olsa da, mahkeme, İsrail'in **sınırlar, hava sahası, karasuları, nüfus kayıtları ve temel altyapı**

üzerinde **etkin kontrol** uygulamaya devam ettiğini ve böylece uluslararası hukukta işgali tanımlayan otorite derecesini sürdürdüğünü belirtti.

Mahkeme, **etkin kontrolün, askerlerin fiziksel konuşlandırılması** değil, bir işgalin varlığını belirlediğini açıklığa kavuşturdu. Buna göre, İsrail, **sivilleri koruma yükümlülüğü, kamu düzeni ve güvenliğini sağlama yükümlülüğü** ve uluslararası insani hukuk ve insan hakları hukuku uyarınca **işgal edilen nüfusun egemenliğini ve haklarını saygı gösterme yükümlülüğü** de dahil olmak üzere, işgalci güç olarak **tüm hukuki yükümlülükleri** taşır.

Sivil Nüfusun Refahına Yönelik Yükümlülük

Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 55 ve 56. Maddeleri uyarınca, **işgalci güç, kontrolü altındaki nüfusun gıda tedariki, tıbbi bakım ve halk sağlığını sağlama konusunda birincil ve doğrudan sorumluluğa** sahiptir. Bunlar, **pazarlık edilemez yükümlülüklerdir** ve **işgalcinin masraflarıyla** yerine getirilmelidir.

Yalnızca işgalci güç **gerçekten nüfusu destekleyemediğinde**, diğer devletlerden veya tarafsız insani kuruluşlardan yardım operasyonlarını kabul edebilir ve kolaylaştırabilir. Buna rağmen, **59. Madde**, işgalci gücü, bu tür operasyonları **"tüm mevcut araçlarla" kabul etmeye ve kolaylaştırmaya** zorlar. Yardım çabalarına **herhangi bir engel veya kısıtlama**, Sözleşme'ye aykırıdır ve yoksunluk veya açlığa yol açarsa, uluslararası teamül hukukuna göre **ciddi bir ihlal** ve **savaş suçu** teşkil edebilir.

Mahkemenin görüşü, bu yükümlülükleri soyut hukuki terimlerle tanımlar; Gazze'deki **İsrail'in davranışını değerlendirmez**. Bununla birlikte, BM ve insani kuruluşlardan gelen kapsamlı raporlar, gıda, yakıt ve tıbbi malzemelere yönelik yaygın kısıtlamaları belgeledi — ICJ tarafından tarif edilen hukuki yasaklarla yakından örtüşen koşullar.

Açlık ve Toplu Cezalandırma Yasağı

ICJ, sivillerin savaş yöntemi olarak aç bırakılmasının, 1977 Ek Protokol I'in **54. Maddesi**, **Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 55-59. Maddeleri** ve **uluslararası insani hukukun geleneksel kuralı 53** uyarınca **kesinlikle yasak olduğunu** teyit etti. Bu yasak, sivil nüfusu hayatta kalmak için gerekli olan gıda, su, yakıt ve ilaç gibi nesnelerden mahrum bırakan her türlü politika veya eylemi kapsar.

Mahkeme, sahada davranışlara ilişkin kanıtları değerlendirmemiş olsa da, **yardımın kasıtlı olarak engellenmesi** veya **temel malzemelerin manipülasyonunun**, uluslararası hukuk uyarınca **ciddi ihlaller** ve **savaş suçları** teşkil edebileceğini açıklığa kavuşturdu. Bu nedenle, **hukuki standart** açıktır, ancak mahkeme bunu gerçek koşullara uygulamadı.

BM kuruluşları ve insani kuruluşlardan gelen bağımsız raporlar, Gazze'ye uygulanan kısıtlamaların **akut açlık ve tıbbi çöküş**e yol açtığını gösteriyor. Bu raporlar mahkeme tarafından incelenmemiş olsa da, **ICJ'nin hukuki muhakemesinin doğrudan ele aldığı durum türünü** gösteriyor — kasıtlı olması durumunda, temel malların yoksun bırakılmasının **savaş yöntemi olarak açlığın kullanılması** ve **Dördüncü Cenevre**

Sözleşmesi'nin 33. Maddesi uyarınca yasaklanmış bir **toplu cezalandırma biçimi** teşkil edeceği bir durum.

Mahkeme ayrıca, bu tür yasakların **vazgeçilemez** olduğunu teyit etti. Silahlı çatışma veya meşru güvenlik endişeleri durumlarında bile, **devletler, açlık, toplu cezalandırma ve kendi kaderini tayin hakkının reddi gibi uluslararası hukukun bağlayıcı normlarının ihlallerini haklı çıkarmak için güvenlik argümanlarını öne süremez**. Bu yükümlülükler, askeri veya siyasi koşullardan bağımsız olarak **mutlak ve bağlayıcıdır**.

Birleşmiş Milletler Üyesi Devlet Olarak Yükümlülükler

BM üyesi devlet olarak İsrail, **BM Şartı'nın 2(2) ve 2(5) Maddeleri** uyarınca Organizasyon ile **iyi niyetle işbirliği yapmakla** yükümlüdür ve **BM Şartı'nın 105. Maddesi** ve **1946 Birleşmiş Milletler Ayrıcalıklar ve Bağışıklıklar Sözleşmesi (CPIUN)** uyarınca Birleşmiş Milletler'in, ajanslarının ve personelinin **ayrıcalıklarını ve bağışıklıklarını** saygı göstermek zorundadır. Bu korumalar, silahlı çatışmalar ve işgaller sırasında da geçerlidir.

ICJ, İsrail'in **BM personelini, mülklerini ve tesislerini saygı göstermesi ve koruması** gerektiğini ve özellikle **UNRWA** gibi insani yardım faaliyetlerine katılan BM ajanslarının faaliyetlerini **izin vermesi ve kolaylaştırması** gerektiğini teyit etti. Mahkeme, belirli olaylar hakkında bulgular yapmadı, ancak BM operasyonlarına müdahale edilmesi veya personeline yönelik saldırıların **uluslararası insani hukukun ciddi ihlalleri** teşkil edeceğini vurguladı.

Bağlam olarak, BM kaynakları, **Ekim 2023 ile 2025 sonu arasında 190'dan fazla BM personelinin** — neredeyse tamamı UNRWA'dan — **Gazze'deki İsrail askeri operasyonlarında öldürüldüğünü** bildiriyor ve bu, 1945'ten beri **BM personeli arasında en yüksek kayıp sayısı** olarak kaydediliyor. Koordinatları İsrail makamlarına sağlanan BM kompleksleri ve okulları tekrar tekrar hedef alındı. ICJ bu gerçekleri değerlendirmemiş olsa da, görüşü, bu tür eylemlerin değerlendirilmesi gereken hukuki çerçeveyi tanımlar.

İsrail Filistin Halkının Kendi Kaderini Tayin Hakkını Engellememelidir

Halkların kendi kaderini tayin hakkı, uluslararası hukukun bağlayıcı bir normu (jus cogens) ve BM Şartı sisteminin temel taşıdır. Bu, **BM Şartı'nın 1(2) ve 55. Maddelerinde, ICCPR ve ICESCR'nin 1. Maddesinde** yansıtılır ve tüm uluslararası topluma karşı bir **erga omnes** yükümlülüğü olarak tanınır.

2025 danışman görüşünde, Mahkeme, İsrail'in **Filistin halkının bu hakkı kullanmasını engellememesi** gerektiğini, buna **BM veya devletlerin refah ve gelişimlerine katkıda bulunan faaliyetlerini engellemek** de dahil olmak üzere, hükmetti. İsrail iç hukukunun veya idari kontrolün OPT'ye genişletilmesi, Mahkeme'nin bulgusuna göre, **bu yükümlülüklerle uyumsuzdur** ve Filistin özerkliğini engeller.

ICJ, 2024 danışman görüşünü hatırlatarak, Batı Şeria'daki İsrail yerleşimlerinin yasadışı olduğunu ilan etmiş ve İsrail'in genişlemeyi durdurmasını, mevcut yerleşimleri tahliye etmesini ve tazminat sağlamasını talep etmişti. 2025 görüşü sonraki gelişmeleri incelemese de, kamu kayıtları, İsrail'in yerleşimleri genişletmeye devam ettiğini ve siyasi liderlerin ilhaki açıkça savunduğunu gösteriyor. Dış raporlardan alınan bu gözlemler, mahkemenin önceki kararları ışığında Filistin kendi kaderini tayin hakkının devam eden erozyonunu anlamak için bağlam sağlar.

Sonuç

Uluslararası Adalet Divanı'nın 2025 Danışman Görüşü, İsrail'in İşgal Edilmiş Filistin Toprakları'ndaki varlığını düzenleyen hukuki yükümlülüklerin önemli bir yeniden teyidini temsil eder. İsrail'in işgalci güç, BM üyesi devlet ve uluslararası hukuk düzenine katılımcı olarak görevlerini açıklığa kavuşturdu, ancak yargılamadı. Mahkemenin rolü, **hukuku tanımlamak** idi, **kanıtları değerlendirmek veya suçu atfetmek** değil — bu, yargısal tarafsızlığı koruyan ve uluslararası normların bağlayıcı bir yorumunu sunan bir ayırım.

Bununla birlikte, görüş, İsrail'in eylemlerinin diğer yetkili organlar tarafından değerlendirilebileceği **açık bir hukuki çerçeve** sağlar. Şunları belirler:

- İsrail, Gazze ve Batı Şeria'da **işgalci güç** olmaya devam eder;
- Sivil nüfusun refahından **birincil sorumluluğa** sahiptir;
- **BM operasyonlarını saygı göstermeli ve insani personeli korumalıdır**;
- **Filistin kendi kaderini tayin hakkını engellememelidir**; ve
- **Açlık, toplu cezalandırma veya ilhaka eşdeğer herhangi bir davranıştan kaçınmalıdır**.

Mahkeme ayrıca, **bu yükümlülüklerin mutlak ve vazgeçilemez olduğunu** yineledi. Güvenlik hususları, ne kadar ciddi olursa olsun, **açlık, toplu cezalandırma ve kendi kaderini tayin hakkının reddi gibi uluslararası hukukun bağlayıcı normlarının ihlallerini yasal olarak geçersiz kılamaz**.

ICJ'nin bulguları ve Gazze ile Batı Şeria'daki koşullara ilişkin artan kanıtlar ışığında, **BM Genel Kurulu, şimdi Uluslararası Ceza Mahkemesi'nden (ICC) İsrail'in davranışını değerlendirmesini** talep etmeyi düşünmelidir, **2024 geçici önlemleri, 2024 danışman görüşü ve 2025 danışman görüşü** ışığında. Böyle bir girişim, açıklıktan **sorumluluğa** odaklanmayı kaydırır ve bağlayıcı normların ihlallerinin yargısal incelemeye tabi olmasını sağlar.

Ayrıca, Genel Kurul, bu soruşturmayı **BM organlarının ve üye devletlerin kendi yükümlülüklerini** kapsayacak şekilde genişletebilir, eylemlerinin — veya eylemsizliklerinin — BM Şartı ve uluslararası hukuk tarafından talep edilen iyi niyet ve işbirliği standartlarını karşılayıp karşılamadığını değerlendirebilir.

ICJ içtihatları, bu nedenle, yalnızca hukukun bir beyanını değil, aynı zamanda **uygulanmasına giden bir yolu** sağlar. Bu kararların uygulanması, uluslararası hukukun

bütünlüğünü, Birleşmiş Milletler'in güvenilirliğini ve her ikisinin de dayandığı adalet ve insanlık evrensel ilkelerini korumak için esastır.